

Grimstaskolan
Kanngjutargränd 12
162 57 VÄLLINGBY

2010-11-02
1 (9)
Dnr 40-2010:362

Stockholm stad
Stadshuset
105 35 Stockholm

Kvalitetsgranskning av Musik i grundskolan av Grimstaskolan i Stockholms kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i musikämnet i enlighet med kursplanens och läroplanens mål.

Områden som måste åtgärdas:

- Grimstaskolan måste säkerställa att eleverna ges möjlighet att använda IT som stöd för musicerande samt som redskap för skapande i enlighet med mål att sträva mot i kursplanen för musik. (1 kap 4 § grundskoleförordningen, förordning (SKOLFS 2000:135) om kursplaner för grundskolan)

Områden som behöver förbättras:

- Elevernas möjligheter att utveckla sitt musikskapande behöver förbättras.
- Elevernas möjligheter att utveckla sitt musicerande genom instrumentspel behöver förbättras.
- Skolan behöver utveckla den ämnesövergripande undervisningen i syfte att ge eleverna möjlighet att utveckla förtrogenhet med musikens beröringspunkter med andra kunskapsområden.
- Individanpassning av undervisningen i musik behöver utvecklas.
- Elevernas inflytande över undervisningen i musik behöver förbättras, både vad gäller planering och utförande.
- Rektorn behöver säkerställa att lärandemiljön i musikundervisningen förbättras samt säkerställa att organiseringen av musikämnet skapar förutsättningar för att musikundervisningen är av god kvalitet.
- Rektorn behöver förbättra samverkan inom skolan och samverkan med andra skolors musiklärare genom att skapa forum för diskussioner om kunskapsmål och bedömningar.

Uppföljning

Skolinspektionen följer upp de krav på åtgärder som granskningen resulterat i. Huvudmannen för Grimstaskolan ska senast 2010-01-26 redovisa till Skolinspektionen i Stockholm vilka åtgärder som vidtagits utifrån myndighetens krav och förbättringsordren. Om åtgärder ännu inte vidtagits men planerats, ange tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet. Redogörelsen skickas per post till Skolinspektionen Stockholm, att: Anna Rydin, Box 23069, 104 35 Stockholm. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:362) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

Skolinspektionens granskning av Musik i Grimstaskolan i Stockholms kommun**Bakgrund och granskningsområden**

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av musikundervisningen i grundskolan under perioden februari 2010 till mars 2011. Skolinspektionen kommer att under perioden granska cirka 40 skolor. Skolinspektionen besökte Grimstaskolan 25-26 maj 2010. Vid besöket skedde observationer av musikundervisningen och intervjuer hölls med rektorn, lärare och elever. Besöket föregicks av studier av dokument som inhämtats från skolan.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Musik i grundskolan. Ytterligare information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syftet med granskningen är att förbättra kvaliteten på musikundervisningen i grundskolan. Genom att synliggöra brister och styrkor för skolor och huvudmän är målet att Skolinspektionens granskning ska bidra till förbättringar som leder till att eleverna får en bättre musikundervisning genom alla årskurser.

Skolan ska genom musikundervisningen bredda och fördjupa elevernas kunskaper i musikämnet. Undervisningen ska bygga på såväl praktiska som teoretiska moment. Musikämnet är ett ämne med många dimensioner som ska ge eleverna möjlighet att bli förtrogna med andra kunskapsområden. Musikens ämnesövergripande karaktär innebär att ämnet har en stor potential att samordnas med övriga ämnen. Musikundervisningen kan även utgöra en viktig länk mellan skolan som institution, dess kultur och traditioner och barns och ungdomars tillvaro vid sidan av skolan. Ämnet är även omtyckt bland eleverna, men musikundervisningens kvalitet och förutsättningar varierar

mycket vilket innebär att elevernas möjlighet att utvecklas inom ämnet skiljer sig åt.¹ Ett övergripande problem är att eleverna inte får en sammanhållen utbildning utifrån kursplanernas mål i ett 1-9 perspektiv.

Granskningen har inriktats mot tre frågeområden:

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?
2. Sker bedömning och betygssättning utifrån styrdokumentens krav?
3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Beskrivning av skolan

Grimstaskolan ligger i Vällingby i Stockholms kommun. Skolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1-9 samt skolbarnsomsorg. Skolan har ca 470 elever och personalen är organiserad i fyra arbetslag med ansvar för F-3, 4-6, 7-9 samt specialpedagogisk inriktning. Vid Grimstaskolan arbetar en utbildad musikhälsare sedan november 2009. Musikläsaren undervisar under detta läsår elever från årskurs 2 till 9 vilket rör sig om 350 elever. Ingen musikundervisning ges till eleverna i årskurs 8 men skolan har beslutat att flytta en lektionstimme per vecka från årskurs 3 till årskurs 8 kommande läsår.

Motivering till beslut

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att undervisningens innehåll utgår från målen. Kursplanen för musikämnet anger olika kunskapsformer² som eleverna ska ges möjlighet att utvecklas inom. Tidigare studier visar dock på att vissa kunskapsformer får begränsat utrymme i undervisningen, och att elevernas möjlighet att utveckla sina kunskaper även beror av lärandemiljö, lärarens förmåga att individanpassa undervisningen samt elevernas möjlighet till inflytande³.

Undervisningen ska enligt läroplanen även innefatta beröringspunkter till andra kunskapsområden, något som enligt forskning är ytterligare ett bristområde⁴.

¹ Skolverket (2005b) *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 - musik (NU-03)* Ämnesrapport till rapport 253. Stockholm: Skolverket.

² Kunskapsformer avser i detta sammanhang musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunskande.

³ Skolverket (2005b); Ferm, C. (2004). *Öppenhet och medvetenhet. En fenomenologisk studie av musikalisk interaktion*. Luleå: Luleå tekniska univ.

⁴ Aulin-Gråhamn, L. och J. Thavenius (2003). *Kultur och estetik i skolan: slutredovisning av Kultur och skolutveckling 2000-2003*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Beskrivning

I förordningen (SKOLFS 2000:135) om kursplaner för grundskolan framgår av inledningen att mål att sträva mot uttrycker den inriktning undervisningen skall ha när det gäller att utveckla elevernas kunskaper. Dessa mål ska utgöra det främsta underlaget för planeringen av undervisningen och sätter inte någon gräns för elevens kunskapsutveckling. Grimstaskolans musiklärare uppger till Skolinspektionen att undervisningen utgår från kursplanens mål. Hon arbetar medvetet gentemot dem och har konkretiserat målen för respektive årskurs. De dokument som Skolinspektionen tagit del av förstärker denna bild. Vid lektionsobservationer får eleverna sjunga och skapa sångtexter. Dessutom använder såväl lärare som elever ämnesanknutna begrepp. I elevintervjuer uppger eleverna att de främst sjunger på musiklektionerna och att de har haft en del musikkunskap och textskapande moment. Det framkommer också att eleverna inte spelar instrument. Eleverna upplever detta som en stor brist. Musikläraren menar att instrumentspel är det svåraste innehållet i kursplanen eftersom hon upplever att det blir så rörigt. Musikläraren har varit en relativt kort tid vid skolan och har inte på denna tid hunnit med alla kursplanens delar. Då det dessutom saknats tidigare dokumentation kring eleverna och med tanke på att läraren undervisar 350 elever har hon under detta halvår främst gått igenom musikens grunder och försökt skapa sig en bild av var eleverna befinner sig kunskapsmässigt.

I den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 framkom att musikskapande är den aktivitet som mer sällan förekommer i musikundervisningen.⁵ På Grimstaskolan förekommer detta till viss del men elevernas möjligheter att skapa handlar om att göra nya sångtexter och omfattar exempelvis inte skapande av egna former av melodier, ackord eller ljudbakgrunder.

Att använda IT som stöd för sitt skapande och musicerande är ett av kursplanens mål att sträva mot. Viss IT-utrustning finns på skolan, men intervjuer visar att musikundervisningen idag inte ger eleverna förutsättningar att utvecklas mot detta mål då IT inte används i undervisningen.

I intervjuer vid Grimstaskolan framkommer även svårigheter att arbeta mot kursplanens mål som gäller elevens förtrogenhet med musikens beröringspunkter till andra kunskapsområden. I kursplanen framgår av inledningen bland annat att samverkan mellan ämnen är nödvändig för att möjliggöra en allsidig och meningsfull kunskapsutveckling. Musikläraren vid Grimstaskolan uppger i intervjun att hon försöker snappa upp vad eleverna arbetar med inom andra ämnen. Ibland har hon då lyckats relatera musikundervisningen till detta. Men någon medveten planering på ämnesövergripande nivå finns inte, vilket bekräftas av elever och rektor. Eftersom det framkommer i elevintervjuerna att de inte ser musikämnet som "särskilt viktigt" finns det enligt

⁵ Skolverket (2005b).

Skolinspektionen ett behov av att skolan kopplar musikämnet och musikundervisningen till ett större sammanhang och flera ämnen.

Läroplanerna anger att eleverna i takt med stigande ålder och mognad successivt ska få ökat inflytande över sitt lärande. Inom ämnet musik ska eleven bland annat utveckla sin förmåga att använda musik som personligt uttrycksmedel - individuellt och tillsammans med andra. Detta är ett utvecklingsområde på Grimstaskolan, vilket framkommer i intervjuer med såväl rektorn, musikläraren som eleverna. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök är det tydligt att läraren är den som ensam planerar och styr undervisningen. Lärarens förklaring till detta ligger i att fokus har varit att lära känna eleverna och ta reda på deras kunskapsnivåer.

Av läroplanen framgår att eleven i skolan ska möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. De lektioner som besöktes på Grimstaskolan var av olika karaktär. I några klasser var det surrigt och i andra var det lugnare. Läraren upplever att lärandemiljön är dålig, beroende av schematekniska problem, lokalens utformning och att det kan vara stökigt under lektionerna. Musikläraren har många olika undervisningsgrupper, från årskurs 2 till 9. Dessa ligger enligt musikläraren utspridda utan en genomtänkt planering över veckans skoltimmar. För läraren har detta inneburit tvära kast mellan olika åldrar och undervisningsinnehåll tillsammans med alltför korta raster mellan lektionerna. Eleverna vid Grimstaskolan berättar i intervjuerna att de känner igen den problembild läraren beskriver och att detta påverkar stämningen i klassrummet till det negativa. Från och med hösten 2010 kommer, enligt rektorn, musikschemat att se annorlunda ut – musikläraren ska då få mer tid att planera och genomföra olika projekt. Hon kommer då att bli befriad från ett antal undervisningsgrupper, något som rektorn och läraren hoppas kunna förbättra arbetssituationen.

Att kursplanens och läroplanens mål att sträva mot inte sätter någon gräns för elevens kunskapsutveckling innebär att varje elev ska kunna utvecklas så långt som möjligt oavsett kunskapsnivå. Detta kräver att läraren kan individanpassa undervisningen så att eleverna ges lämpliga utmaningar utifrån var de befinner sig kunskapsmässigt. Intervjuer och observationer ger en bild av att undervisningen på Grimstaskolan individanpassas i låg utsträckning. I intervju med musikläraren framkommer att hon försöker fånga upp elever som behöver extra utmaningar för att utvecklas och anpassa lektionsinnehållets svårighetsgrad efter var de befinner sig kunskapsmässigt. Hon upplever dock att förutsättningarna för att hinna se elevernas individuella kunskaper begränsas av att hon undervisar många elever under en kort tid. En annan begränsande faktor är att undervisningen sker i helklass.

Skolinspektionens bedömning är att musikundervisningen på Grimstaskolan inte ger eleverna tillräckliga förutsättningar att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och

att de inte ges tillräcklig möjlighet att bli förtrogen med musikens beröringspunkter med andra kunskapsområden.

Elevernas möjligheter att utveckla sitt musikskapande måste förbättras så att det inte enbart handlar om att skriva texter. Eleverna bör ges ökade möjligheter att utveckla sitt musicerande genom instrumentspel. Eleverna måste också få möjlighet att använda IT i sitt skapande. Vidare behöver individanpassning och elevinflytande förbättras. Den ämnesövergripande undervisningen behöver utvecklas och undervisningen behöver organiseras så att eleverna får möjlighet att utvecklas på bästa sätt. Skolinspektionen bedömer också att lärandemiljön behöver förbättras så att eleverna känner sig trygga och känner lust att lära musik.

2. Sker bedömning och betygssättning i musik utifrån styrdokumentens krav?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att musikläraren tydliggör för eleverna vilka mål undervisningen har, och att läraren löpande följer upp elevernas kunskaper och bedömer dessa allsidigt utifrån styrdokumentens krav. Musik är dock ett av de ämnen där eleverna har minst kunskap om mål och betygskriterier. Uppföljningen av elevernas musikkunskaper är dessutom ofta bristande, och kraven för att få ett visst betyg kan skilja sig godtyckligt åt från skola till skola. Formaliserade samverkansformer mellan musiklärare framhålls som en nyckelfaktor för att främja likvärdighet i ämnets innehåll, bedömningskriterier och betygssättning.⁶

Beskrivning

Enligt grundskoleförordningen ska läraren vid utvecklingssamtal, minst en gång varje termin, i en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till målen i varje ämne som eleven får undervisning i. I intervjuer med musikläraren och eleverna vid Grimstaskolan framkommer att målen för ämnet är kända för eleverna. I de individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen som Skolinspektionen tagit del av återfinns utförliga beskrivningar av elevernas kunskapsläge och utvecklingsområden. Vid elevintervjuerna berättar eleverna att de är mycket nöjda med den feedback som de får genom sina individuella utvecklingsplaner när det gäller ämnet musik.

Musikläraren har tydliggjort kraven för respektive betyg och eleverna berättar i intervjuerna att de vet hur de ligger till och varför. Om eleverna vill komplettera eller visa för läraren vad de kan finns tydliga instruktioner för detta, som alla elever i årskurs nio har fått ta del av. Detta dokument har även Skolinspektionen tagit del av.

Av Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier (SKOLFS 2004:23) framgår att det är viktigt att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika

⁶ Skolverket (2005b).

program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för bedömningen av elever. Studier visar också att betygssättningen går till på olika sätt på olika skolor och att kraven för att få ett visst betyg kan skilja sig godtyckligt åt från skola till skola⁷, samt att formaliserade samverkansformer mellan musiklärare främjar likvärdighet i ämnets innehåll, bedömningskriterier och betygssättning⁸. I intervju med rektorn vid Grimstaskolan framkommer att han upplever att läraren har god kontroll över betygssättningen. Musikläraren visar vid intervjun och lektionsobservationerna prov på stor medvetenhet kring de mål som finns att nå och sträva mot i ämnet musik. Däremot visar granskningen att det inte förs diskussioner kring bedömning och betygssättning varken inom Grimstaskolan eller i något nätverk mellan musiklärare vid andra skolor.

Bedömning

Bedömning och betygssättning utgår i de flesta avseenden ifrån styrdokumentens krav.

Målen är tydliggjorda för eleverna vid Grimstaskolan och de individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen ger en tydlig beskrivning av elevens kunskapsutveckling. Det bör emellertid finnas större möjligheter för den betygssättande musikläraren att diskutera likvärdiga och kvalitativt säkrade betyg för att elevens rätt ska vara säkerställd. Detta för att främja likvärdigheten och säkerställa att bedömning och betygssättning sker utifrån styrdokumentens krav.

3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Forskning visar att elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål även påverkas av yttre förutsättningar där rektorns roll är central. Det handlar exempelvis om lärarkompetens, utrustning och lokaler, skolans organisation, tidsanvändning, ämnets status på skolan och arbete för att kvalitetsutveckla ämnet⁹.

Av läroplanen framgår bland annat att huvudmannen ska utveckla verksamheten i kontakt med det omgivande samhället. Forskning visar även att musik och kultursatsningar i kommunen kan

⁷ Skolverket (2005b)

⁸ Skolverket (2005b); Stålhammar, B. (1995). Samspel: grundskola – musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation. Göteborg: Musikvetenskapliga avd., Musikhögsk., Univ. Sveriges Musik- och kulturskoloråd (2006) Glädjeämnen eller sorgebarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor, Bjästa: Daus Tryck och Media.

⁹ Jmf Skolverket (2005b); Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelsen under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

genom samverkan ha gynnsam effekt på skolans arbete för att utveckla kvaliteten i musikundervisningen¹⁰.

Beskrivning

Enligt läroplanen har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen. Detta innebär bland annat ansvar för att undervisningen bedrivs av personal med rätt kompetens i en god arbetsmiljö och med läromedel av god kvalitet. Den nuvarande musikläraren vid Grimstaskolan har lärarutbildning i musik. Det kompetensutvecklingsområde som läraren själv lyfter fram i intervjun handlar om att bättre kunna använda IT i sin undervisning.

Musiksalen är rätt kal på grund av framtida renovering men är annars anpassad för den undervisning som ska bedrivas där. Musikläraren upplever brist på flera grupp- rum. Instrument finns det gott om även om de inte används så frekvent.

I tidigare bedömningsområde har lärandeklimatet lyfts fram som bristfälligt. Rektorn uppger i intervju att han är medveten om att musikläraren har alldeles för hög arbetsbelastning, inte hinner planera sin undervisning ordentligt och inte heller upplever sig haft goda möjligheter att arbeta med lärandeklimatet. Ett försök att förändra detta kommer att ske genom en ny planering av lärarens undervisningsschema och att hon ges mer tid till egen planering. Hon ska exempelvis få reducerat antal undervisningsgrupper

Granskningen visar att musikämnets status på skolan är relativt låg. Rektorn vid Grimstaskolan uppger i intervju att ämnet är mycket viktigt och han beskriver framtida möjligheter att sammankoppla musiken till andra ämnen. I intervjuer med musikläraren och eleverna framkommer emellertid att musiken får stå tillbaka för andra ämnen, att eleverna och många av de andra lärarna vid skolan inte ser musik som ett kunskapsämne.

Rektorn har enligt skollagen ett ansvar att hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet på skolan, och enligt läroplanen har rektorn ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Musikläraren på Grimstaskolan upplever att rektorn har förtroende för hennes arbete även om de inte har hunnit prata så mycket om den faktiska undervisningen. Den biträdande rektorn som är närmast musikläraren har inte varit i musiksalen för lektionsbesök. Arbetet mot kunskapsmålen i musik är inte något som diskuteras i arbetslagen, och diskussioner med musiklärare på andra skolor har inte heller prioriterats.

¹⁰ Jmf Skolverket (2005b); Stålhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola – musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. Göteborg: Musikvetenskapliga avd.; Sveriges Musik- och kulturskoleråd (2006) *Glädjeämnen eller sorgebarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor*, Bjästa: Daus Tryck och Media.

Samlad forskning visar att musikundervisningens möjligheter att uppfylla kurs- och läroplanens mål försvåras om ansvaret helt överlämnas till den enskilde och på skolan vanligen ende musikläraren. I dessa fall krävs det starka och driftiga musiklärare och en rektor som är insatt i ämnets förutsättningar och innehåll för att kunna hävda musikämnet¹¹. I intervju med rektor och lärare på Grimstaskolan framgår att rektorn är insatt i ämnets förutsättningar. Rektorn har insikt i musikens potential att få elever att växa som personer samt öka elevernas lust att lära även i andra ämnen. Han ser även elevers musikintresse som ett sätt att både förebygga eventuella problem och att motivera elever med svårigheter. Musikläraren är relativt ny på skolan och har samarbete med en dans- och dramapedagog i elevens val. I övrigt saknar läraren forum för att diskutera musikämnet på skolan. Vid intervjun med musikläraren framkommer att de pedagogiska samtal som förts mellan personalen i det arbetslag där musikläraren ingår och mellan läraren och rektorn inte behandlar innehållet i musikundervisningen.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att det på Grimstaskolan idag inte finns tillräckliga centrala förutsättningar att bedriva musikundervisning av hög kvalitet.

Musikämnet på Grimstaskolan har behov att lyftas som kunskapsämne. Eleverna behöver ges bättre förutsättningar att utvecklas i förhållande till mål om skapande, IT och ämnesintegrering. Rektorn behöver säkerställa att det finns strukturella och tidsmässiga förutsättningar för att musikläraren ska kunna genomföra undervisning av god kvalitet för att eleverna ska kunna utvecklas så långt som möjligt i förhållande till målen. Rektorn måste också säkerställa att lärandemiljön är god. Rektorn behöver även förbättra samverkan inom skolan och samverkan med andra skolors musiklärare genom att skapa forum för diskussioner om kunskapsmål och bedömningar.

I ärendets slutliga handläggning har Utredarna Maria Axelsson och Kerstin Edewald-Berg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Bertil Karlhager
Enhetschef

Anna Rydin
Undervisningsråd

¹¹ Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelse under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Skolverket (2005b); Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 STOCKHOLM, Besök: Sveavägen 159

Telefon: 08-586 080 00, Fax: 08-586 080 10

www.skolinspektionen.se